

СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТНИНГ КРЕДИТ БЕРИШ ЖАРАЁНИДА ФОЙДАЛАНИЛИШИ: ИМКОНияТЛАР ВА ЧЕГАРАЛАР

Бойкулов Бахриддин Каршиевич

Ипотека-банк АТИБ Корпоратив кредитларни судгача ундириши

департаменти

[*boykulovbaxriddin@gmail.com*](mailto:boykulovbaxriddin@gmail.com)

ORCID: 0009-0009-7185-922X

Tel: +998990900021

Сунъий интеллект (СИ) молия соҳасида муҳим роль ўйнайди ва кредит бериш жараёнини ислоҳ қилиш имкониятига эга. Банклар ва молиявий ташкилотлар СИ технологияларини интеграциялаш орқали кредит рискинни баҳолаш, маълумотларни таҳлил қилиш ва мижозларга хизматини оширишга интилишади. Ушбу технологиялар банкларга ва молиявий ташкилотларга мижозларнинг ижтимоий ва молиявий маълумотини таҳлил қилиш, кредит рискинни баҳолаш, автоматлаштирилган қарор қабул қилиш механизмларини яратишда ёрдам беради. СИ ни кредит бериш жараёнига интеграциялаш, нафақат самарадорликни ошириш, балки мижозларга хизмат кўрсатиш сифатини ҳам яхшилайдди.

Сунъий интеллект кредит рискинни баҳолашда янги, аниқ усулларни таклиф этади. У молиявий тарих, иш фаолияти, ижтимоий омиллар ва ҳатто интернетдаги маълумотларни (масалан, ижтимоий тармоқлардаги фаоллик) таҳлил қилиб, мижознинг кредитга бўлган қобилиятини аниқлашда фойдали бўлади. Ушбу маълумотлар асосида СИ алгоритмлари мижозларга тарқалган кредит риски оқибатини олдиндан тахмин қилиш имконини беради.[1]

Бундан ташқари, сунъий интеллект кредит бериш жараёнини автоматлаштиришга йўналтирилган. Банклар автоматлаштирилган системалардан фойдаланган ҳолда, мижозлараро ҳужжатларни топшириш ва

кредит олганида камроқ вақт сарфлашлари мумкин.[2] СИ автоматлаштирилган расмийлаштириш жараёнида тўғри текширув функцияларини бажаради, бу эса банклар учун ишларини осонлаштиради ва кредит бериш жараёнини самарали қила олиш имкониятини беради.

Сунъий интеллектни кредит бериш жараёнига қўллашнинг маълум бир имконият ва чегаралари мавжуд бўлиб, улар қуйидаги жадваллар орқали баён этилган:

1-жадвал

Сунъий интеллектнинг кредит бериш жараёнида фойдаланилишининг имкониятлари[3]

№	Имкониятлар	Изоҳ
1	Тезкор ва аниқ маълумотларни таҳлил қилиш	СИ алгоритмлари молиявий тарих, ижтимоий факторлар ва воқеаларни тез ва самарали равишда таҳлил қилиб, рискин уқишда таклиф қилади.
2	Персонализациялаштирилган хизматлар	СИ миқозларнинг эҳтиёжларига мос кредит таклифлари, шунга кўра миқозларнинг мажбуриятларини яхшилашга ёрдам беради.
3	Автоматлаштириш	Кредит жараёнини автоматлаштириш орқали банклар миқозлар учун тез ва содда кредит олиш жараёнини яратишлари мумкин.
4	Хавфни бошқариш	СИ алгоритмлари йиллар давомида йиғилган маълумотларга асосланиб, хавфларни аниқлаш учун ишлатилади, бу эса кредит берилиш

		жараёнини кўпроқ хавфсиз қилишни таъминлайди.
--	--	---

Сунъий интеллект мижозларнинг индивидуал эҳтиёжларига мос кредит таклифини тайёрлашда фойдаланилиши мумкин. СИ алгоритмлари мижозларнинг молиявий фаоллигини таҳлил қилиб, уларга мос сканерлаш ва индивидуал таклифларни тақдим этади.[4] Бу эса мижозлар учун кредит бўйича тўғри олинади, мижозлар ўзлари учун қулай ва самарали вариантлар таклиф қилинади.

Сунъий интеллектни кредит бериш жараёнида фойдаланиш, маърифатлилик ва этик масалаларни ҳам эътиборга олишни талаб қилади. Алгоритмлар мижозларни аниқлашда иштирок этишмоқда, шунинг учун улар қандайдир дискриминацияга олиб келмаслигини таъминлаш мукофотини талаб қилади. Шундан келиб чиқиб, бинода СИ ни татбиқ этишда, инсонларнинг ҳуқуқлари ва шахсий маълумотларнинг муҳофазасини таъминлашга алоҳида эътибор берилиши лозим.[5]

2-жадвал

Сунъий интеллектнинг кредит бериш жараёнида фойдаланилишининг чегаралари[6]

№	Чегаралар	Изоҳ
1	Маърифатлилик ва тўғри маълумотлар	Сунъий интеллектнинг аниқ натижаларга эришиши учун кўп ва сифатли маълумотлар талаб қилинади. Ноқонуний ёки нотўғри маълумот СИ таҳлилининг самардорлигига салбий таъсир қилиши мумкин.
2	Этика ва иштирокчи салоҳияти	СИ алгоритмлари мужозат массивларини ўрганиши,

		мижозларнинг этник, ижтимоий ёки иқтисодий кўрсаткичларини инобатга олишдан самарасиз бўлиши мумкин, бу эса дискриминацияга олиб келиши мумкин.
3	Тизимлар орасидаги интеграция	Банкнинг мавжуд инфратузилмаси ва СИ технологияларини интеграциялаш муаммолари, нархлар ва вақт муносабатлари.
4	Тахминлар ва мониторинг	СИ бир қанча йўсинларни кўриб чиқишда кузатиш ва батафсил мониторинг ўтказиш учун доимий назорат талаб қилинади.

Сунъий интеллект кредит бериш жараёнида янги имкониятларни тақдим этади ва молиявий хизматларнинг ижобий томонларини таъминлайди. У самарадорлик, аниқлик, ва мижозларга хизмат кўрсатиш сифатини яхшилаш учун катта потенциалга эга.[7] Аммо, СИ дан фойдаланишни биласиз, этик ва ҳуқуқий муаммолар, банкларнинг ишлашини янада такомиллаштириш учун доимий ривожланишни талаб қилади. Сунъий интеллектни самарали ва этик ва ҳуқуқий томонлардан ҳаётий муаммоларга ечим берипишда, банклар ва молиявий ташкилотлар учун катта аҳамиятга эга бўлади.[8]

Хулосалар шуни кўрсатадики, сунъий интеллект кредит бериш жараёнини сифатини яхшилаш ва самарадорлигини ошириш учун катта имконлар тақдим этади. Аммо, унинг қўлланилишидаги этик ва техник чегаралардан хабардор бўлиш мафкурасини ривожлантириш муҳимдир. Бундан ташқари, банклар СИни ўз процессларига самарали ва этик даражада интеграциялашлари мумкин.

Адабиётлар рўйхати

1. Bai, J., & Hsieh, L. (2020). "The Role of Artificial Intelligence in Credit Risk Management: A Systematic Review." *Journal of Banking and Finance*, 112, 105721. DOI: 10.1016/j.jbankfin.2019.105721.
2. Khan, M. A., & Siddiqui, M. (2021). "Artificial Intelligence in Banking: Opportunities and Challenges." *International Journal of Financial Studies*, 9(4), 57. DOI: 10.3390/ijfs9040057.
3. Huang, W., & Furlong, R. (2019). "How AI in Finance is Changing Lending: An Overview." *Financial Innovation*, 5(1), 10. DOI: 10.1186/s40854-018-0122-5.
4. Garrido-Moreno, A., & Palacios-Manzano, M. (2020). "The Effects of Artificial Intelligence on Customer Satisfaction in Banking Services." *Journal of Retailing and Consumer Services*, 57, 102167. DOI: 10.1016/j.jretconser.2020.102167.
5. Mikalef, P., Pappas, I., & Giannakis, M. (2020). "Big Data and Artificial Intelligence in the Banking Industry: A Systematic Literature Review." *Journal of Business Research*, 114, 31-45. DOI: 10.1016/j.jbusres.2019.05.021.
6. Jain, A., & Singh, A. (2021). "The Role of Machine Learning in Credit Rating: Evidence from Emerging Markets." *Emerging Markets Review*, 46, 100740. DOI: 10.1016/j.ememar.2020.100740.
7. Muzaffarov Muhammadjon Maxmud o'g'li, Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g, Mavlonov Doston Mavlon o'g'li INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINING O'RNI VA AHAMIYATI. World of Science, 2023/10/4
8. Muzaffarov Muhammadjon Maxmud o'g'li. SUN'IY INTELLEKTNING IQTISODIYOTDAGI O 'RNI. Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies, 2024/2/19
9. Muzaffarov Muhammadjon Maxmud o'g'li, Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g, Mavlonov Doston Mavlon o'g'li. БЮДЖЕТ СОЛИҚ СИЁСАТИ

ОРҚАЛИ МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ
АҲАМИЯТИ. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND
EDUCATIONAL RESEARCH, 2023/10/1

10. Buczynski, D. (2021). "Ethical Challenges of Artificial Intelligence in the Banking Sector." **Journal of Business Ethics**, 176(4), 769-785. DOI: 10.1007/s10551-019-04294-0.

11. Pérez, J., & García, B. (2022). "FinTech and AI: The Future of Financial Services." **Finance Research Letters**, 45, 101716. DOI: 10.1016/j.frl.2021.101716.

12. Zavolokina, L., & Nikiforov, A. (2020). "AI in Finance: Data Protection and Privacy Measures." **Journal of Informatics and Financial Services**, 2020(14), 165-176. DOI: 10.1016/j.jifs.2020.07.001.

13. Lee, I., & Yoon, J. (2021). "Adopting Artificial Intelligence in Customer Credit Risk Assessment: Implications for Personal Lending." **Computers in Human Behavior**, 121, 106813. DOI: 10.1016/j.chb.2021.106813.